

ВЕРБНИЦА, В е р б н а я, П'ялъ ма-
в а я н я д з е л я, апошняя перад Вя-
лікаднем нядзеля. З ёю звязана асвя-
чэнне ў храмах галінак вярбы, што
служыла аберагальнym і прадукаваль-
ным сродкам. У некаторых мясцінах
Гродзенскай губерні яшчэ ў 19 ст. на
В. прывозілі ў цэрквы вярбу цэлымі
дрэвамі з каранямі і пасля асвячэння
ламалі з яе галіны. Гістарычныя вытокі
В., відаць, паходзяць ад язычніцкіх ча-
соў, калі продкі ўпшаноўвалі *культ расліннасці*, што звязвалася з прыхо-
дам вясны і распусканнем першага
дрэва. *Хрысціянства* прымеркавала
гэты дзень да ўваходу Ісуса Хрыста ў
Ерусалім, дзе народ сустракаў яго
пальмавымі галінкамі. Пасля асвячэн-
ня прынята было сцябаць вербачкамі
адзін аднаго з прыгаворкамі і пажа-
даннімі: «Не я б'ю — вярба б'е // За
тыдзень — Вялікдзень», «Хвароба ў лес,
здароўе ў косці». Верылі, што, б'ючы
галінкамі, можна перадаць чалавеку
здароўе, жыццёвую моц, хараство гэ-
тага дрэва, якое першае абуджаеца ад
зімовага сну: «Будзь здароў увесь год,
як калядны лёд», «Будзь здароў, як вада,
а расці, як вярба». Выкарыстоўвалася
вербачка і ў нар. медыцыне: ад зубно-
га болю і ад ліхаманкі трэба было
з'есці 9 вярбовых пупышак; давалі дзе-
цям ад глістоў. Падпальвалі галінку і
дымам абкурвалі хворага, гняздо квак-
тухі, попелам яе пасыпалі месца вакол
калыскі немаўляці. З дапамogaю вер-
бачкі дзяўчатаі праводзілі *варажбу*:
сцебануўшы незнаёмага хлопца, пыт-
алі ў яго імя, спадзеючыся даведацца
пра імя свайго суджанага. Асвечанай
вярбе надаваліся магічныя ўласці-
васці, таму яна, як хрышчэнская вада і
грамічныя свечкі, доўга захоўвалася
ў доме і ўжывалася пры розных патрэ-
бах. Яе бралі з сабой перад ворывам,
калі збираліся на *Провідкі* нівы; на
Юр'я, калі ішлі ў поле «расу таптаць» і
ўторквалі ў зямлю, каб збожжа было
тоўстае і вялікае, як вярба; на *Зажынкі*.
З'еўшы пупышку з асвечанай вербачкі
падчас першага грому, можна было не

баяцца летніх навальніц. А ўлетку, пры набліжэнні навальніцы, асвечаны дубчык выстаўлялі на акно, каб адагнаць хмару. Супраць граду галінку падпальвалі. Ад пажару білі вярбою кожны вугал у доме. Але найчасцей выкарыстоўвалася асвечаная вярба ў жывёллагадоўлі. Яе вешалі ў хляве, ёю снябалі скацину, каб была здаровая, плодная, не паддавалася сурокам, прычым асабліва тады, калі карова доўга заставалася ялавіцаю ці была цельная. Асвечаным дубчыкам выганялі кароў першы раз на пашу на веснавога Юр'я. Пастух мусіў трymаць цэлы дзень вербачку пры сабе, тройчы выцінаючы кожную жывёліну, а потым уторквай або ў мурашнік, каб і яго статак быў дужы і не разбрываўся, або, вярнуўшыся, — у страху, каб жывёлы своечасова вярталіся дадому і не баяліся нечысці. Католікі-беларусы імітаваныя «пальмы» аздаблялі засушанымі і фарбаванымі кветкамі, травамі, каласкамі, мохам. Імі ўпрыгожвалі дом, клалі на матілы блізкіх людзей. З надыходам зімы пальму кідалі ў полымя. Асвячэнне вярбы ўспрымалася ў народзе як выгнанне з яе нячыстага духа. Паводле нар. вераванняў, чэрці ўцякаюць з вады пасля *Вадохрыничча* і пасяляюцца на вярбе, ажно пакуль туу не асвяцяць на В., пасля чаго ўцякаюць у траву да яе асвячэння на Яна (*Купалле*). Згодна з нар. назіраннямі, маразы-«вербічы» на перадвелікодным тыдні неабходны менавіта ў гэты час, каб не было больш позніх маразоў, якія могуць пашкодзіць сяўбё і ўсходам ярыны.

Lit.: Земляробчы каляндар. Мн., 1990. С. 143—154; Беларуская народная прыкметы і павер’і. Кн. 3. Зямная дарога ў вырай. Мн., 1999. С. 628.

У. А. Васілевіч.